

Jana Mali

PETI KONGRES SOCIALNEGA DELA

V prispevku so opisani poudarki petega kongresa socialnega dela, ki je bil z imenom »Socialno delo in pomen državljanstva za socialno državo« organiziran septembra 2013 v Ljubljani. Sklepe kongresa bi lahko povzeli v treh točkah: treba si je prizadevati za več interdisciplinarnosti, uvesti konkretne spremembe v praksi in »počlovečiti« socialno politiko.

Ključne besede: solidarnost, vključevanje, državljanstvo, pravice, socialna politika.

Dr. Jana Mali je izredna profesorica na Fakulteti za socialno delo. Kontakt: jana.mali@fsd.uni-lj.si.

THE FIFTH CONGRESS OF SOCIAL WORK

The main points of the Fifth Congress of Social Work that was organised in Ljubljana in September 2013 under the name »Social work and the importance of citizenship for welfare state« are presented. The conclusions of the congress can be summarised in three points: the need for interdisciplinary work, the need for introduction of concrete changes in practice, and the need for »humanisation« of social policy.

Key words: solidarity, inclusion, citizenship, rights, social policy.

Jana Mali, PhD, is an Associate Professor at the Faculty of Social Work, University of Ljubljana. Contact: jana.mali@fsd.uni-lj.si.

Peti kongres socialnega dela je z naslovom »Socialno delo in pomen državljanstva za socialno državo« potekal od 25. do 27. septembra 2013 v Kongresnem centru Hotela Mons v Ljubljani. V treh dneh je 165 sodelujočih predstavilo 117 prispevkov v obliki različnih predstavitev: 5 plenarnih predavanj, 79 predavanj, 7 okroglih miz, 10 delavnic, 1 skupščino socialnega dela, 1 plakat in 14 predavanj na mednarodnem simpoziju. Kongresa se je udeležilo 300 socialnih delavk in delavcev, uporabnic in uporabnikov socialnih služb, različnih strokovnjakinj in strokovnjakov, raziskovalcev in raziskovalk socialnega dela, družbenega delovanja in človeškega ravnanja. Kongres socialnega dela je presegel naša pričakovanja – organizirala ga je Fakulteta

za socialno delo – saj je bil kot strokovno srečanje socialnih delavk in delavcev uspešen v vseh pogledih. V treh dneh smo bili priče izjemno kakovostnim prispevkom in, kljub finančnim oviram, precejšnjemu številu udeležencev.

Peti kongres socialnega dela smo zasnovali na aktualnih vprašanjih, s katerimi se srečujejo socialne delavke in delavci, njihove uporabnice in uporabniki, ki živijo v skupnosti ali institucijah, in na njihovih življenjskih zgodbah, na katere vplivajo številne spremembe v sodobni družbi. Leto 2013 je bilo evropsko leto državljanov, namenjeno povečevanju prepoznavnosti državljanstva Evropske unije in prispevka državljanov pri udejanjanju njihovih pravic.

Socialno delo je znanost in stroka, ki se ukvarja z reševanjem konkretnih socialnih stisk ljudi in pri iskanju smiselnih rešitev vključuje različna družbena področja in ravni. Socialno delo vključuje pomoč posamezniku, družini in skupnosti, organiziranje, koordiniranje in ustvarjanje novih oblik pomoči ter aktivno oblikovanje politik, sistemov in vrednot. Socialne delavke in delavci si skupaj z uporabniki pri svojem delovanju prizadevamo zagotavljati spoštovanje in upoštevanje pravic državljanek in državljanov. V treh dneh so udeleženci kongresa prikazali takšna prizadevanja.

Prvi dan smo namenili ustvarjanju skupnosti, saj je skupnost eden izmed ključnih pojmov v socialnem delu, predvsem zato, ker kaže moč povezovanja in sodelovanja ljudi, njihovo medsebojno odvisnost in zavest, da pozornost do drugega omogoča človeka vredno življenje vsem pripadnikom in pripadnicam skupnosti. Obravnavali smo teme: solidarnost in pripadnost skupnosti: spodbujanje socialne pravičnosti, pripadnosti in povezanosti v skupnosti; etika akcije v skupnostnem socialnem delu: dobre prakse akcijskega socialnega dela, prepoznavnost in promocija skupnostnih projektov; avtonomnost in organizacija skupnosti: medsebojno vplivanje strok in njihov vpliv na razvoj in delovanje skupnosti; prednosti, ovire, izzivi in dobre prakse pri samoorganiziranju; dobre prakse povezovanja in sodelovanja na lokalni in globalni ravni.

Drugi dan je program temeljil na družbenih, političnih in gospodarskih spremembah, ki so v zadnjih letih vplivale na socialno delo. Zaradi politike zategovanja pasu so se socialne delavke in delavci znašli v novih vlogah, ki so pogosto v nasprotju s temeljnim poslanstvom socialnega dela. Ta dan pa so udeleženci kongresa razpravljali o vsebinah, ki se neposredno navezujejo na trenutne razmere na področju socialnega varstva: socialno delo in politika varčevanja: posledice politike

foto: Laura Radešič

varčevanja v javnem sektorju, na področju socialnega varstva, šolstva, zdravstva, zaposlovanja, pravosodja, vojske, notranjih zadev; razmere na področju socialnega dela v delovnih okoljih; mikro- in makropolitичne strategije preživetja; možnost novih globalnih politik in socialno delo, zasedbena in vstajniška gibanja; reorganizacija (socialnega varstva, področja duševnega zdravja, dolgotrajne oskrbe) – med modernizacijo in človeškostjo: dezinstitutacionalizacija, nova zakonodaja o socialnovarstveni dejavnosti, dolgotrajna oskrba, reorganizacija centrov za socialno delo.

Sočasno sta potekala tudi dva dogodka: mednarodni simpozij, na katerem so sodelovali tuji udeleženci kongresa, in posvet o predlogu novega nacionalnega programa na področju psihoaktivnih snovi.

Tretji dan je bil namenjen temi socialnega dela in državljanstva. V socialnem delu pojmovanje državljanstva povezujemo predvsem z vprašanjem enakosti in neenakosti med ljudmi. Predstavili smo primere dobrih izkušenj, praks socialnega dela kakor tudi opozorili na ovire, s katerimi se srečujemo, in na potrebne spremembe za soustvarjanje možnih odgovorov na izzive, ki so pred nami. Obravnavali smo teme: socialno delo za zagotavljanje enakosti med ljudmi: spoštovanje in uresničevanje pravic in dolžnosti državljanek in državljanov, ustvarjanje razmer za enakopravno članstvo v skupnosti; krepitev moči – od marginalnosti do polnopravnosti v skupnosti: krepitev moči ljudi, ki doživljajo različne socialne, duševne, ekonomske, zdravstvene in druge stiske; socialno delo kot gibalno sprememb: porajanje novih pristopov in metod socialnega dela, učinki nove socialne zakonodaje na življenje državljanek in državljanov.

Kongres smo končali s sprejemom pomembnih sklepov, ki poudarjajo pomen povezovanja socialnega dela z drugimi strokami, krepitev vloge socialnih delavk in delavcev v okoljih, za katera so primarno »pristojne« druge stroke (npr. zdravstvo, pravosodje, šolstvo). Zahtevali smo odpravo praks, ki socialne delavce potiskajo v kršenje temeljnih človekovih pravic, in izrazili protest proti uporabi instituta skrbništva za neprostoovoljno namestitve v zavode, saj gre pri tem za očitno zlorabo uporabnikov. Izrecno smo poudarili, da mora socialna politika preiti v roke ljudi, krčenje finančnih sredstev pa ne sme povzročiti sprememb, ki se na deklarativni ravni prikazujejo kot spremembe v prid povečanju kakovosti življenja ljudi, na izvedbeni pa imajo nasproten vpliv. Krepitev socialnega dela z izobraževanjem je nujna. Potrebujemo izobraževanje za socialno delo, ne za tista področja in znanja, ki so v domeni drugih ved. Izobraževanje mora biti kontinuirano in podpirati bi ga morali Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve ter vodstva centrov za socialno delo in drugih institucij.

Sklepe smo oblikovali v treh točkah: (1) interdisciplinarnost, (2) spremembe v praksi in (3) socialno delo in socialna politika.

Interdisciplinarnost

- Skupno delovanje različnih poklicev na področju zdravstva, sociale, šolstva, pravosodja in drugih področjih, na katerih socialne delavke in delavci delujemo, je za zagotavljanje kakovostnega življenja ljudi izjemno pomembno. Porajajo pa se nova področja, na primer dolgotrajna oskrba, paliativna oskrba, ki temeljijo na skupnem delovanju različnih strok in v katerih socialno delo ne sme biti spregledano. Vprašanje je, kako preseči prevladujočo prakso nesodelovanja, nerazumevanja in nespoštovanja strokovnjakov različnih strok. Pomembno je krepiti socialno delo tako, da drugi slišijo naš prispevek in prispevajo svoj del na naš socialnodelovni način. Po drugi strani je treba okrepiti vlogo socialnega dela na tistih področjih, ki so v domeni drugih strok: zdravstvo, šolstvo, pravosodje, psihiatrija idr.
- Treba je uresničevati zapisane in s pravnimi dokumenti določene ali načrtovane načine sodelovanja med strokami, na primer multidisciplinarno sodelovanje, določeno v predlogu nacionalnega programa duševnega zdravja.
- Socialno delo naj postane sestavni del zdravstvene zakonodaje. Potrebujemo medresorno združenje, ki bi lahko usklajevalo izobraževanje in priznavanje strokovnih izpitov ter premeščalo vrzeli med obema področjema.

Spremembe v praksi

- Treba je odpraviti prakse, ki socialne delavce potiskajo v kršenje temeljnih človekovih pravic. Izražamo protest proti uporabi instituta skrbništva za neprostoovoljno namestitve v zavode, saj gre pri tem za očitno zlorabo uporabnikov.
- Protestiramo, da se storitev pomoči na domu sistemsko prenaša iz centrov za socialno delo na izvajalce institucionalnega varstva starejših.
- Takoj se je treba odzvati na izključevanje in preglasovanje socialnih delavcev in uporabnikov v svetih zavodov in drugih institucijah.
- Prostor in čas za socialno delo sta pomembna dejavnika, ki za delo socialnih delavk in delavcev ne smeta ostati spregledana.
- Socialno delo se ukvarja z ljudmi vseh starostnih skupin. Izkušnje kažejo, da se učinki našega ravnanja z ljudmi v zgodnjem življenjskem obdobju prenašajo na druga življenjska obdobja.
- Starost postaja osrednja tema tudi socialnega dela, kjer se na eni strani kaže povečanje potrebe po drugačnih spremenjenih odgovorih na potrebe ljudi. Manjka večja medsebojna prepoznavnost različnih projektov, inovativnih praks na področju socialnega dela s starimi ljudmi. Potrebujemo projekte za stare ljudi, rešitve na stiske starih ljudi, ki izhajajo iz dejanskih potreb starih ljudi, ne potrebujemo pa politik, ki določajo, kaj stari ljudje potrebujejo, brez njihovega glasu.
- Za krepitev profesionalne vloge socialnega dela potrebujemo lastno socialno zbornico, torej zbornico socialnega dela, ki bi prevzela del vlog zdajšnje Socialne zbornice in nekatere dejavnosti, ki jih je do zdaj prevzemal kongres socialnega dela.

Socialno delo in socialna politika

- Socialna politika mora služiti ljudem.
- Ključni poudarek večine prispevkov, okroglih miz, mednarodnega posveta in posveta o drogah je, da zmanjševanje sredstev na vseh področjih delovanja naše stroke najbolj občutijo ljudje, uporabniki socialnega dela. Finančna kriza ne sme diktirati reorganizacije centrov za socialno delo in vseh sprememb, ki se na deklarativni ravni prikazujejo kot spremembe za povečanje kakovosti življenja ljudi, na izvedbeni pa imajo prav nasproten učinek.
- Evalvacije socialnovarstvenih programov naj izhajajo iz zadovoljstva uporabnikov. Uporabniki morajo postati del evalvacij. Financiranje socialnovarstvenih programov naj temelji na evalvacijah uporabnikov.
- Poročanje o izvajanju socialnovarstvenih programov je treba poenotiti.
- Kongres socialnega dela je odlična priložnost za pospešitev sprejema številnih strateških dokumentov, kot se je pokazalo denimo pri sprejemu strategije na področju drog. Je tudi priložnost za okrepitev načrtovanih sprememb v socialnem varstvu, npr. reorganizacije centrov za socialno delo.
- Potrebujemo več pilotnega, eksperimentalnega uvajanja sprememb že pred sprejemom pravnih predpisov in takoj po njihovi uveljavitvi, da bi zagotovili inovativne programe, ki so novi odzivi na potrebe uporabnikov in socialnih delavk in delavcev. Nujno je vključevanje vseh deležnikov teh procesov, še posebej pa uporabnikov, ki bodo spremembe najbolj občutili v svojem življenju.